

FOAIA DIECESANĂ.

Organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeșului.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

<p>Prețul Abonamentului: Pentru Austro-Ungaria pe an . . 5 fl. — cr. " " " " pe 1/2 an . 2 " 50 " " România și străinătate pe an . 14 franci " " " " pe 1/2 an 7 "</p>	<p>Prețul inserțiunilor: Pentru publicațiunile oficioase, concurse, edicte etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până la 150 cuvinte 3 fl., până la 200 cuvinte 4 fl., de aci în sus 5 fl.</p>	<p>Corespondințele sânt a se adresa redacțiunei „FOAIA DIECESANĂ“; era banii de prenumerațiune și inserțiuni la Tipografia diecesană în Caransebeș.</p>
---	---	--

Ceva despre cultul bisericii ortodoxe.

Cultul își are începutul în religie, care e un raport viu, reciproc și personal între Dumnezeu și om; ear că religie e o necesitate internă se vede de acolo că e generală. Plutarch zice: „Nu există popor fără Dumnezeu, fără de un regent mai înalt; unele însă cinstesc pe Zeii lor într'un chip altele într'altul. Tu poți vedea state fără ziduri, fără legi, fără monete, fără scrisoare, dar încă nime n'a văzut un popor fără Zeu, fără religie, fără exerciții religioase și fără jertfe;”¹⁾ ear Cicero: „Între atâtea feluri de finți nu există nici una care afară de om să aibă oare-care cunoștință despre un Dumnezeu; între oameni earăș nu e nici un popor atât de destrăbălat sau de sêbateg încăt să nu scie că trebuie să aibă un Zeu, deși binc înțeles nu scie pe care.”²⁾

Acest raport își află expresiunea sa din afară în cult, care prin actele sale infătoșază credința noastră în unul adevăratul Dumnezeu, nădejdea ce o avem în făgăduințele date prin Fiul, pe care Tatăl l-a dat pentru mântuirea noastră din cea mai deplină dragoste, indemnându-ne astfel ca și noi să-l iubim.

Istoria ne arată, că în toate timpurile a existat cult; ear dacă am voi să facem o asemănare între cultul creștin și celelalte culte cunoscute în vechime ne convingem, că numai cu cel israelitean am putea-o face. Acest cult însă consistă mai virtos din ceremonii, date poporului ales de însuș Dumnezeu și era numai umbra bunurilor viitoare ce aveau să se descopere, căci a trebuit cortul dintăiu să fie în acest timp o icoană a grației viitoare. De aceea „se aduc într'insul daruri și jertfe, cari nu pot face deservit după consciință pe celce sêrvesce (lui Dumnezeu, cuprinzându-se) numai în mâncări și beuturi și în felurite spălări și în reguli trupesci împuse până la timpul îndreptării” (Evrei 9, 9. 10.) Ear Ciril

¹⁾ Adversus Colotem Epicureum. cap. 31.

²⁾ De legg. I. 8.

Alexandrinul zice: „Legea era un pedagog, adecă un învățătoriu, pentru ceice viețuiau încă în copilărie. Acelora care încă nu puteau înțelege bunul cel adevărat se infătoșază în lege ca într'o cimitătură și icoană. care e voia cea prea bună, binevoitoare și deplină a lui Dumnezeu.”¹⁾

Această menire a legii T. V. a avut însă înțeles numai până când a venit Cristos cel făgăduit. „Moștenitoriul încăt timp este prunc într'u nimic nu se osebesce de slugă, deși este doniu taturor, ci este sub epitropi și îngrijitori până la timpul hotărit de părintele său. Așa și noi când eram prunci, eram aserviți sub elementele lumii; ear când a venit plinirea vremii a trimis Dumnezeu pe Fiul său, cel născut din femeie, născut sub lege, să rescumpere pe cei de sub lege ca să primim înfierea” (Gal. 4, 1—5).

Cultul T. N. nu are numai ceremonii, ci el e mai virtos un cult în spirit și adevăr (Io. 4, 24). El se deosebesce însă de cel al T. V. și în privința persoanelor și a locului. În T. V. era menită numai o sêmintie pentru tagma preotească (Exod. 28, 1 sq. Num. 3, 1 sq.), ear în T. N. toți creștinii, deoarece ei sânt: „neam ales, preotie împărătească, națiune sântă, popor câștigat ca să predice bunătățile celui-ce i-a chemat din întunerec la lumină (I. Petru 2, 9). Acolo altariul se stropia cu sângele țapilor și al vițelilor: aici creștinii sânt datorii a-și da însuși trupurile lor ca jertfă, care este servițiul cel rațional (Rom. 12, 1); acolo locul unde singur Dumnezeu se poate adora e Ierusalimul, ear acum a venit oara, când adevărații închinători se închină în spirit și adevăr (Io. 4, 23) „rădicând în tot locul mâni sante” (I. Tim. 2, 8); acolo erau anumite sêrbători, când poporul putea să se arête înaintea lui Dumnezeu, ear acum a sosit timpul, „când toată carnea dela o lună noauă până la celalaltă și dela un sabat până la celalalt se închină lui Iehova” (Isaia 66, 23).

¹⁾ Lib. 2. De adoratione. pag. 56.

Israel mai avea încă și atari orânduiri cari întreceau puterile lui (Acta 15, 10), precum: tăierea împrejur, abținerea dela unele mâncări, curățirile, lunile noaue, etc., ear creștinii având o cunoștință înăintată (1. Cor. 8, cf 1. Tim. 4, 3 sq.) nu-și fac muștrări în privința mâncărilor și a beuturilor, a unor sărbători, etc. (Col. 2, 17). Ei sunt conștienți de aceea că „*Legea prin Moisi s'a dat, ear harul și adevărul prin Cristos s'a făcut*” (Io. 1, 17) și că într'ensul nimic nu folosește „*nici tăierea împrejur nici netăierea, ci creatura cea noaună*” (Gal. 6, 15).

Intemeiând Cristos biserica, care e trupul său (Efez. 1, 23.) a trebuit să înceteze cultul israelitean. Dar Cristos a propovedit și învățături cari sunt mai presus de mintea omenească, ba chiar și atari lucruri cari sunt numai simboale ale raportului nou între Dumnezeu și omenime; și pentru că creștinii sunt datorți nu numai pe din lăuntru ci și prin acte externe a-și arăta cinstirea lor de Dumnezeu: a trebuit să se poarte grijă de mijloacele corespunzătoare și adecă cu atât mai virtos, căci formând creștinii un întreg, această unitate se se și manifesteze.

Precum însă viața creștinilor la început era simplă — erau foarte prigoniți de dușmanii — tot astfel a fost și cultul lor. El nu conține nici un moment care ar trada lux, sau tendința de a impresiona mulțimea, sau a imita ceva din trecut, ci se caută ca să fie isvorit din necesitate, rațional și ziditoriu.

Dacă restoin în cărțile s. scripturi vedem adecă, că în singuraticile comune apostolii în privința cultului fac osebite dispoziții. Ei nu credeau că e cu putință a obliga toate comunele să observe unele și aceleași norme (Acta 4, 5; 1. Cor. 11. 14; 1. Tim. 4, 2, etc.); uniformitate a cultului în întreaga biserică așadar în timpurile dintăiu nu exista și se făcu aceasta abia mai târziu după ce s'a mărit foarte numărul comunelor creștine.

Deși cultul era simplu el a lăsat însă urme de o credință tare, adâncă pietate și sântenie nefățarnică așa, încât mai apoi când începuse a degenera putu zice un scriitoriu: „*Mai nainte folosiau preoții de aur potire de lemn, ear mai târziu întrebuințează preoții de lemn potire de aur.*”¹⁾

În scopul de a dobândi o privire cât se poate de lămurită asupra materiei ce se tractează, e de lipsă o împărțire a ei, și adecă se va expune:

- a) personalul aplicat la cultul dumnezeesc;
- b) locul merit cultului;
- c) timpurile serviciului dumnezeesc; și
- d) adunările publice în legătură cu explicarea unor ceremonii.

I.

Personalul aplicat la cultul dumnezeesc.

Nu mai încapă nici o îndoială, că deși preoția în T. N. e un dar pentru toți credincioșii, totuș a

¹⁾ Walafrid Strabo † 849. De exordiis et incrementis rerum ecclesiasticarum. cap. 24.

trebuit încă din început să se osebiască unele persoane cari anume să se ocupe cu propunerea adevărilor învățăturii creștine. Au existat deci dintru început o biserică învățătoare și una ascultătoare, cu alte cuvinte: *învățători* și *ascultători*. Acest adevăr e evident din însăș procedarea Mântuitorului, din porunca ce o dă el apostolilor săi (Mt. 28, 19. Mc. 16, 15. Lc. 9, 2. etc.), din exemplele apostolilor care, predicând evanghelia între popoară, vedem că le așază prepoziți (Acta 14, 23. 1. Tim. 1, 3 sq. 3, 1 sq. Tit. 1, 5. Evrei 13, 17.) cu îndatorirea de a purta grijă de sine înșiși și de turma incredințată lor (Acta 20, 28 sq.). Dar chiar presupunând că s. scriptură n'ar vorbi așa de lămurit, apoi se îndeasă aceasta de sine minții omenești, deoarece nu se poate aștepta dela o întreagă clasă de oameni, ca unele și aceleași adevăruri să le poată cuprinde în asemenea măsură, sau chiar și dacă le-ar putea cuprinde, să fie în stare de a le împărtași altora.

Fiind acest oficiu așa de important se înțelege de sine, că nime nu putea să-l usurpe (Evrei 5, 4.), ci trebuia să fie chemat spre aceasta, sau prin voia dumnezească (1. Tim. 4, 14.), sau din partea comunei (Acta 6, 1 sq.). În cazul dintăiu chemarea nu era condiționată de sex și stare (1. Cor. 12, 1 sq.); ear în cazul al doilea vedem că apostolul opresce femeilor de a vorbi în comună (1. Cor. 14, 34).

Stând lucrul astfel trebuia ca îndată la început să se formeze pentru fie-care ceată a credincioșilor numiri, d. e. *cler* și *popor*. E drept că noi întimpinăm deja în s. scriptură numirile: *turma* și *păstoriu* (Lc. 12, 32. Acta 20, 28 sq. Efez. 4, 11. 1. Petru 5, 2, chiar însuș Domnul se numesce păstoriu Io. 10, 11; 14. 16. 1. Petru 2, 25), ear apostolul Petru în întâia sa epistolă (5, 3) întrebuințează cuvântul *cleros* —, care după context e de luat despre întreaga comună —: cu toate acestea nu se poate hotări când s'a fixat această deosebire, deși după toate semnele e foarte veche, adecă din timpurile apostolesci. Așa scrie Clement Romanul în epistola sa I. către Corinteni cap. 40.: „*Archiereul* (în T. V.) *avea oficiul său; preoții așijderea aveau orînduețile lor, și levitii serviciile lor; ear laicul să rămână în starea sa.*” Aceste cuvinte au numai așa înțeles, dacă această împărțire era de toți cunoscută. În cele următoare se justifică acest scriitoriu zicând:

„*Fie-care dintre voi fraților să rămână în rânduiala sa (starea sa) și să mulțămiască lui Dumnezeu cu conștiință limescită și să nu treacă regula pusă oficiului său.* (cap. 41). Locul din epistola lui Ignatie către Magnezieni e drept că nu vorbește direct de cler și laici, dar se face o atare deosebire între aceste două părți încât lipsese numai numirea. Așa sună cap. 6: „*După ce în cele premergătoare am văzut toată plenitudinea în credință și am iubit-o, îndemn să vă nizuți a face toate într'un gând al lui Dumnezeu, al episcopului care e pus ca chipul lui Dumnezeu*”

și al presbiterilor (puși) ca chipul sindriului apostolesc și al diaconilor, care îmi sânt iubiți, care s'au încredințat cu diaconia lui Isus Cristos, care era mai înainte de vece la Tatăl și s'a arătat la sfârșit (timpurilor). Toți deci luând unul și acelaș gând al lui Dumnezeu vă cinstiți unul pe altul și nime se nu caute la aproapele său după carne, ci în Isus Cristos totdeauna iubiți-vă între oalță. Nimic se nu fie între voi ce v'ar putea desbina, ci vă uniți cu episcopul și cece vă stau înaintea spre chipul și învățătura nestricăciunii;" ear în cap. 7. scrie: „Deci precum Fiul fără de Tatăl nimic n'a făcut, fiind cu acesta una, nici prin sine însuși nici prin apostoli: astfelu nici voi nimic se nu faceți fără episcop și presbiter. Nici nu vă încercați a vi se părea ceva bine, ci numai cece convine la toți. O rugăciune, o cerere, o minte, o nădejde în dragoste, întru bucuria neprihănită, care e Isus Cristos, care a eșit din un tată și care în unul e și întră. Clement Alexandrinul zice că în T. V. înaintea sântei sântelor era o perdea spre a împedea necredința laicilor;¹⁾ ear în alt loc relatează că apostolul Ioan, întorcându-se din exilul de pe insula Patmos la Efes, a vizitat comunele din apropierea acestui oraș, parte așezând acolo episcopi, parte aducând în rânduială trebile bisericesci, și primind în cler pe ceice Spiritul sânt îi va fi arătat vrednici spre aceasta²⁾. Mărturiile acestea sânt destule spre a ne întări în credința celor zise mai înainte încât mai mult nu e trebuința a reproduce și ceva din veacurile următoare.

O altă numire pentru ceata întâia a credincioșilor este: *preoție, preot*. În timpurile apostolesci ea nu se află, dar în veacul al 4. e deja așa de lătită, încât în sinoade învățătorii se numesc mai escluziv preoți, precând mai înainte se folosiau numirile din s. scriptură, adecă: *betrânti, păstori, servi lui Cristos, economi misteriiilor lui Dumnezeu*, etc.

Clerul era un oficiu *ordinariu*. Afară de el însă întimpinăm îndată la început și alte oficii: *extraordinare*, zicând Paul: *Dumnezeu așază în comună mai întâiu pe apostoli, apoi pe profeți, a treia pe învățători, apoi puteri, apoi darurile de vindecări, servițiile, diregătoriile, feluri de limbă* (1. Cor. 12, 28.), cari toate se amintesc și Efes. 4, 11.

Indicând astfelu o împărțire ne vom ocupa cu: oficiile extraordinare și apoi cu cele ordinare.

(Va urma.)

Instrucțiune practică

despre purtarea socoților și administrarea averilor bisericesci

de TRAIAN BARZU.

În timpul din urmă s'au vorbit și scris mult despre aceea, că administrarea averilor noastre bisericesci, mai ales în parochiile dela sate, e rea și

¹⁾ Strom. lib. 5.

²⁾ Qius dives salvetur cap. 24.

că din aceasta cauză se fac apoi pagube mari în averile noastre bisericesci.

Pretensiunile ce astăzi din toate părțile se fac față de biserică, carea are misiunea grea de a îngriji de cele mai vitale interese ale fiilor sei credincioși, — de cultura religioasă și națională, — reclamă puteri materiale neasemănat mai mari ca în trecut. De altă parte și progresele uimitoare, ce sau făcut în anii din urmă aici în țară pe terenul administrării de averi publice, precum și împrejurarea, că până și pe la sate s'au înființat institute de bani, ne împune de datorință, ca ținând cont de această situațiune schimbată, să mergem înainte cu acest curent al timpului, nisuindu-ne a-l folosi spre binele și întărirea bisericeii și al neamului nostru cel mult cercat.

Recunoscând odată, că administrarea averilor noastre bisericesci suferă de o boală; spre a putea lua măsurile nimerite pentru delăturarea ei, trebuie să cercetăm că de unde s'a născut această boală.

Cauza pentru care averile noastre bisericesci se administrează rău, eu o află mai ales în acea împrejurare regretabilă, că în parochiile noastre dela sate ne lipsesc oamenii, care se scie administra rațional averile bisericesci.

Inteligența noastră la sate o formează așa zicând numai preotul cu învățătorul, care în urmarea inteligenței lor superioare, sânt în prima linie chemați ca să stea în fruntea administrațiunii averilor noastre bisericesci, dar durere, lor, — vorbind în general — încă le lipsesc cunoscințele speciale ce se recer la administrarea de averi bisericesci. Vina desigur că nu cade în sarcina preoților și a învățătorilor nostri.

Este un adevăr recunoscut de toată lumea, că fie cineva cât de învățat, nu poate să scie mai mult, decât ceea-ce într'adevăr a învățat.

Poate fi deci cineva bun teolog sau pedagog, dar rău administrator de averi. Căci, să fie bine înțeles, știința, care ne învață cum să administreză și se înmulțesc averile și cum se poartă socotelile, încă e o știință și nu din cele mai ușoare. Sânt oameni, care mulți ani deardândul învață această știință în școli speciale (comerciale) până ce o duc la o perfecțiune oare-care.

Ar trebui deci ca preoții și învățătorii nostri să fie introduși în cunoscințele despre administrarea de averi și în purtarea de socoteli bisericesci. Se înțelege de sine că numai în acea măsură, care se cere dela dênșii ca dela administratorii de averi bisericesci.

Aceasta earăși se poate ajunge numai dacă în institutele noastre teologice și pedagogice se va propune contabilitatea bisericescă ca studiu obligat; Apoi dacă pentru preoții și învățătorii actuali s'ar ținea cursuri de vre-o câte-va zile, în care să li-se propună contabilitatea bisericescă.

Atât pentru întrebuițare în institutele teologice-pedagogice, cât și la cursurile ce ar fi să se

țină cu preoții și învățătorii, dar mai ales pentru acei preoți și învățători, care singuri și fără ajutor străin voesc a-și castiga cunoștințele cele mai de lipsă cu privire la administrarea averilor și la purtarea socotelilor bisericesci, am compus instrucțiunea de față, carea e menită să servească pe acest teren ca un modest început.

Spre a convinge pe onorații cetitori, că pe cât mi-a fost în putință m'am nisuit de a face o lucrare folositoare, și că spre atingerea acestui scop n'am cruțat osteneală, dar nici spese, află de bine a pune în vedere a onorațiilor cetitori modalitatea după care am proces la compunerea acestei instrucțiuni.

În calitate de esactor diecesan, ocupându-mă mai mulți ani eschisiv cu revidări de socoteli bisericesci, care socoteli mai nainte cu vre-o câțiva ani în diecesa Caransebeșului se purtau după mai multe modele, — am esperiat, că ce lucru greu se cere dela un om, ca să revedeze și să propună spre în-cuviințare unele socoteli, care nici pe lângă toată bunăvoința nu le poți revida cu siguranță și esactitate, afară dacă nu le vei compune din nou.

Apoi, când la o comună bisericească se încurcau socotelele, earăși mie mi se da onoarea, ca să îndrept încurcăturile.

De une-ori se poftea dela mine nici mai mult, nici mai puțin, de cât ca să sug din degete, că ce venituri a avut biserica în timp de un deceniu, și că la cine se află dați banii bisericeii, căci evidențele nu erau ca în palmă.

Ca unul, căruia îmi zace la inimă bună starea materială a bisericeii noastre, n'am putut să me mulțănesc cu această stare a lucrului.

Încă dela început mi-am propus ca să compun nise formulare de socoteli, care să corespundă cerințelor timpului, și de după care socotelile să se poată ușor purta și revida, și să scriu și o instrucțiune cu privire la purtarea lor.

Reul îl cunosceam, trebuințele de asemenea le cunosceam.

Mi-am schițat deici lucrarea, și apoi am lăsat să treacă ani la mijloc.

Într'aceea mi-am procurat formularile de socoteli bisericesci dela 5 episcopii, precum și formularile vechi de socoteli bisericesci deja scoase din vigoare, pe care le-am studiat. Apoi am lăsat să tipărească modelul de socoată compus de mine cu toate protocoalele aparținătoare, care le-am trimis la 16 preoți și învățători, între care se află și unul din alte diecese, cu rugarea ca și densus să compună socoata bisericeii pe un an, după acel model și, ca pe baza esperințelor ce le-au făcut cu formularile de socoteli bisericesci aflătoare în vigoare și cu formularile de socoteli compuse prin mine, să facă comparațiunea întră aceste doaua formulare, apoi să-mi împărtășască cu toată francheta:

1. după care formulare este mai ușor a compune socoțile?

2. care formulare corespund mai bine împregiurării locale?

3. întimpinat-au vre-o greutate la compunerea socoților după formularile mele?

4. care formulare de socoți se pot mai cu inlesnire revida?

Cu deosebită mulțămită trebuie să constatez, că deși ceea-ce am cerut eu a pretins un studiu — și o lucrare serioasă, toți domnii preoți și învățători au răspuns la apelul meu cu un rezultat la care nu m'am așteptat. Toți au compus corect socoțile după formularile mele și și-au dat păreri favorabile.

Părerile acestea — dintre care multe foarte detaliate și bázate pe o esperință bogată, câștigată pe terenul administrării și purtării socoților bisericesci, — mi-au servit apoi de un material prea prețios în lucrarea mea. După ce le-am studiat cu de-amăruntul am prelucrat din nou formularile de socoteli cu luare în considerare a tuturor observărilor și dorințelor bázate, ce mi s'au exprimat și apoi le-am statorit definitiv, așa precum se află în instrucțiunea de față, care formulare se pot folosi la toate comunele bisericesci, aflase ele în ori care diecesă.

Aceasta mi-a fost problema cea mai grea, deoarece-ce nu-mi pot inchipui o administrațiune de averi bisericesci bună, — după cum această se pretinde cu drept cuvânt dela ori care administrațiune de bani publici, — câtă vreme nu se vor purta socotelile bisericesci în ordine.

Încă ceva! Din convorbirile ce le-am avut cu unii preoți de ai noștri știu, că la noi este cam lătită părerea, că formularile pentru socoțile bisericesci ar trebui să fie de tot simple. Înțelege sub simplu aceea, ca purtarea socoților să nu prea de de lucru, căci vezi Doamne, nu poți să ceri dela oamenii, cari abea știu ceva carte, ca ei să poarte mai multe protocoale de socoteli.

Minune n'am putut face!

Dacă avem să administrăm averi bisericesci, apoi trebuie să ne și însușim cunoștințele de lipsă.

Aceste formulare nu sânt compuse pentru oameni, care abea își știu iscăli numele lor, ci pentru preoți și învățători, care pe lângă puțină bunăvoință își pot câștiga aceste cunoștințe.

Să venim odată în curat cu aceea, că în comunele dela sate, nu epitropii parochiali, care de regulă sânt nise simpli plugari; ci preotul și învățătorul sânt cei chemați ca să se îngrijască de administrarea bună a averilor noastre bisericesci. Tot ei au să poarte și socoțile bisericesci, care tocmai pentru variațiunea cea mare a isvoarelor de venituri ale bisericilor, sânt mai grele decât socoata despre averile celor mai multe instituțiuni și corporațiuni de asemenea natură și astfel ele nici nu se pot încredința unor simpli plugari.

Cumcă preoții și învățătorii noștri pot și sânt în stare de a purta socoțile după formularile cuprinse în instrucțiunea de față, aceasta nu trebuie

să o mai dovedesc, după ce preoții și învățătorii, despre cari făcui amentire mai sus, fără nici o instrucțiune, singur numai pe baza modelului de socoată ce l-am trimis lor, au știut compune socoata cu esactitate și au declarat, că n'au întimpinat nici cea mai mică greutate.

Esplicările formulariilor de socoteli sânt cât să poate de elementare și practice.

În privința metodelui earăși am fost avisat un-mai la cunoștințele mele pedagogice, căci n'am aflat o singură lucrare de felul acesta, tractată metodic, anume pentru începători.

După ce am terminat cu scrierea acestei instrucțiuni am dat-o spre studiere unui individ cu calificatiune mai inferioară, decât cum este calificatiunea de rând a preoților și învățătorilor nostri, care până aci nu s'au mai ocupat cu compunerii de socoteli. Proba a succes, căci densusul numai pe baza modelului de socoată și a esplicărilor cuprinse în instrucțiune, a compus bine socoata fondului bisericeii pe un an, și a înțeles pe deplin materia tractată în instrucțiune.

Pe baza acestor probe mă aflu îndreptățit a zice, că lucrarea aceasta poate fi de folos pentru preoții și învățătorii nostri, care în urmarea pozițiunii lor au chemarea și datorința de a se ocupa cu purtarea de socoteli și cu administrarea de averi bisericesci.

Orî și cine, care va studia cu atențiune această instrucțiune, și va face și praxa recerută, poate să-și agonisească cunoștințele ce se recer la purtarea socotelilor și la administrarea averilor bisericesci.

În fine rog pe onorații cetitori, ca în aprețierea acestei lucrări, să fie cu aceeași bunăvoință cu care eu am scris-o.

(Va urma.)

Reflexiuni la articolul „D'ale ortografiei românești“.*)

În cestiuini de filologie noi învățătorii școalelor elementare nu prea sântem chieamați a ne amesteca. Dl E. Hodoș în articolul seu „D'ale ortografiei românești“**) ne provoacă așa zicând a ne da și noi părerile noastre în această materie delicată. Întru cât își vor face și alții observările lor nu știu, eu însă mă simt îndemnat, cu permisiunea On. Redacțiunii a-mi espune părerile mele.

Constatarea, că în ortografia română s'a adoptat principiul fonetic, este neîntemeiată. Principiul etimologic se bazează pe căutarea originii unui cuvânt prin flexiune, derivațiune și analogie. Principiul fonetic se bazează pe scrierea cuvintelor așa precum le rostim. În ortografia adoptată de Academia Română vedem înfrățirea acestor două principii. Deci: încercarea de a introduce o deplină

*) Ortografia d-lui autor, abătându-se prea mult dela ortografia foaiel noastre, nu o putem păstra. Red.

**) Vezi Nr. 7. al „Foaiel diecesane“ din a. c.

unitate în aplicarea principiului fonetic este o temeritate, din care, în loc de a resulta unitatea intenționată, va eși o nouă confusiune nedorită de nimenea.

Acestea premise, să analisăm propunerile D-lui E. Hodoș pentru a ne lămuri.

1. „Litera *ă* nu se scrie“. Eu așa știu, că toate substantivele, adiectivele, pronumele, numéralele, verbele și adverbele se termină în vocale. Această regulă nu are excepțiune. Dl Hodoș însă voeșce a o încurca și deci numai în unele cuvinte ca vechiū, unchiū, cotoiū, puiū susține vocala *ă* pentru deosebire între singular și plural, în verbul *voii* numai spre deosebire de pronumele *voi* „de și nu se aude“; din *plaiū* și obiceiū o omite cu totul (*plai*, obicei). Curată rătăcire! Ū final se aude în tustréle cuvintele (*voii*, *plaiū*, obiceiū) și cu vocalele antedecente formează așa numiții trifongii. Pentru a omite din *plaiū* și obiceiū pre *ă* ar trebui să avem patru declinațiuni și adecă a cuvintelor terminate în I. *ă* și *e*; II. *ă* și *e*; III. *i* și IV. a cuvintelor de gen mestecat. Aceste patru declinațiuni însă nu le avem și când ne sânt de ajuns trei, nici nu dorim înmulțirea lor. S'a încercat bardsul dela Mircesci în savantul corp academic a elimina pre *ă* însă fără succes, căci natura limbei române pretinde imperios susținerea lui.

2. 6. „Semnul scurtării pre *i* și *u* nu se întrebuițează, după regula *u* și *i* dela svârșitul cuvintelor, precum și *i* dela început ori mijloc urmat de o vocală, se rostescă de jumătate“. O regulă nefericită ca aceasta ne mai trebuia, în cuvintele: *hârtie*, *partie*, *împărăție*, *câmpie* etc. după *i* dela sfârșit urmează vocala și totuși acest *i* sună ca întreg fiind-că așa pretinde accentuarea, ear dacă nu e accentuat atunci aparține ori diftongilor ori trifongilor. Deci cade și regula de sub p. 6: Accentul grav se folosescă la *i* accentuat în terminațiunea *le*“ (și *li*?) ca una ce nu ține cont de firea limbei.

3. Cuvintele derivate din obiceiū, vecie, pace și altele nu se pot scrie: obișnuit, veșnic, pașnic etc. Să ne spună Dl Hodoș ca pedagog, cum va esplica copiilor prefacerea lui *ș* în *ș*? Din împrejurarea, că Revista Nouă a D-lui Hașdeu împreună cu alte reviste folosesc felul acesta de scris nu urmează că ar fi și logic a scrie astfelu — precum nu urmează din condamnarea apostrofului întrebuițat în publicațiunile Institutului Tipografic din Sibiu, că ar fi logic a scrie pronumele personale scurtate, cu *ă* la început, după cum se propune la punct 12.

4. Este o particularitate a limbei române, ca toate acele cuvinte originale cari se încep cu *e* să se pronunțe astfelu ca cum lui *e* i-ar premerge un *i*. Această particularitate atât este de înăscută în firea limbei române încât nimēruia nu i-a trecut prin minte a o regulamenta. De-oare-ce în acest punct toți scriitorii nostri purced egal: nu este nici o lipsă de inovațiunea propusă.

5. 9. 10. O zice Dl Hodoș însuși că pentru a scrie corect trebuie să căutăm originea unui cuvânt prin flexiune, derivațiune și analogie. Permită-mi a-i observa, că toți filologii țin cu scumpătate principiile admise. Conform principiului statorit la punct 9. avem a scrie: *potei* (dela *potū*); *omeni* (— *omū*); *următore* (— *următoriū*); *fru-*

mósă (—frumosă); românesci (—romănescă); rostesc (—rostească); verzi (—verde); crezi (—crede) etc. Dl Hodoș admite principiul flexiunii derivației și analogiei, însă nu-l ține. Astfeliu cuvintele de sus le scrie: poate (de unde vine a?) oameni, următoare, frumoasă*), românești (cum se prefacă c în t?) rostește, verzi (cum se prefacă d în z?) crezi etc.

7. „Se folosește accentul grav la persoana a treia singular a perfectului simplu la toate patru conjugările“. Așadar vom scrie! pusă, sparsă, stersă?

8. Așa știu, că infinitivul scurt se scrie cu accentul ascuțit și nu cu cel grav: a lăudă, a cântă, a mănă, a tăcă, a ședă, a vedă, a ceti, a auți, a cârti etc. Dacă l-am scrie cu accentul grav prin ce s'ar deosebi de persoana a treia a perfectului simplu?

Se vede deci ca Dl Hodoș descompune în trei părți (p. 6. 7. și 8.) regula referitoare la accentul grav, pentru a introduce o deplină unitate în aplicarea principiului fonetic!

Trecând preste punctele 11. și 13. cari conțin în sine parte principii cunoscute parte nouă introduceri neintemeiate, — se ne oprim cât-va la punct

14. „Z pentru care există literă corespunzătoare în alfabetul latin se scrie cu litera z *pretutindenea*. Încât pentru z mi-am făcut obiecțiunile mai sus; aci voesc numai a adauge că vom scrie și de aci încolo: poezie, fiziologie, muzică, rosă etc. cu atât mai vârtos căci unele din aceste cuvinte le întrebunțează și alte națiuni culte din Europa — firesce cu s și nu cu z.

Dl Hodoș ne condece a scrie șuerătoarele ș și ț cu sedilă, dar adauge, că sedila la đ și semicercul la ũ și ȝ nu prea sânt estetice. Este mai estetic ț și ș decât đ?**) — treaba gustului; după gust însă nici o națiune nu și-a format ortografie. (? R.)

Dacă publicul a dat Academiei ortografia adoptată, atunci tot publicul a și abandonat-o, în parte și aceasta abandonare e condamnabilă. Eu sîm de părerea că nu publicul e chemat a decide în chestiuni filologice ci Academia, ear dacă Academia sau membrii ei se abat fără motive (? R.) dela principiile adoptate — publicul are în ajutoriu presa, prin care poate pretinde susținerea lor.

Ortografia Academiei Române atât cu privire la corectitate cât și cu privire la posibilitatea propunerii în școală este esactă. Deci încercarea de a introduce o deplină unitate în aplicarea principiului fonetic este o temeritate.

Eu, ca învățătoriu, conjur pre orî cine a se ținea de ortografia adoptată, ca astfeliu cu puteri unite să putem combate anarchismul ce domnesce de presente în domeniul ortografiei române.

Teodor Petrisior,
învățătoriu.

*) Vezi „Vocalismus der romanischen Sprache“, de Adolf Mussafia; apoi „Critice“ de Dr. Tit Maiorescu. Red.

**) j și ș se folosesc numai de mare lipsă pentru că în alfabetul latin n'avem litere corespunzătoare. — Ceice nu admit litera z din d, nu pot admite nici litera j, pentru că este derivată din z: *putred, putrezi, putrejune; răpede, răpezi, răpejune*; apoi *viteaz, viteji, viteje; treaz, treji*. ș. a. Fie-care j e derivat din z și fie-care z din d, deși nu le putem urmări totdeauna în limba românească. Red.

Alibunar, în Februarie 1891.

O aparițiune îmbucurătoare în dezvoltarea noastră culturală, a Românilor din aceste părți este și împrejurarea, că — cu deosebire în timpul cășlegilor, nu apare nici un număr al ziarelor noastre, fără a afla câte-un anunț sau raport depre serate cu concerte și teatre ținute de corurile române de plugari dela sate.

Este constatat, că muzica — fie vocală, fie instrumentală, nobilizează. Stând această, atunci reuniunile noastre de cântări influențază asupra membrilor sîi direct și indirect asupra prejurului, cu care vin membrii acestor reuniuni în atingere, influențază zic nobilitând simțemintele și netezind moravurile; ear o adevărată înaintare, o adevărată pornire spre bine, se poate aștepta numai dela indivizi, soțietăți și popoare cu moravuri bune. Și din acest punct de vedere nu putem din destul felicită idea salutară și întreprinderile nobile de a înființa coruri vocale de plugari pe la sate. De aceea apoi și din aceste motive este datorința fiecărui Român binesimțitoriu și cu deosebire a comunităților noastre bisericesti ca atari, a da tot spriginul posibil la crearea și susținerea acestor coruri de plugari române, căci roadele binefăcătoare nu vor lipsi.

Îndemnul la scrierea acestor șiruri a fost concertul dat în comuna noastră de corul vocal român din comuna învecinată Nicolinț în seara de 13/25. Faur a. c. sub conducerea dirigentului său dl Paul Farca de următoriu program: „Motto,“ „Marșul român,“ cor de bărbați, de Vidu; „Fata și Mama,“ cor de bărbați, de C. Porumbescu; „Junimea Parisiană,“ cor de bărbați, de Adam și „Cisla,“ operetă comică de C. Porumbescu, apoi piesa teatrală „Paracriserul sau Florin și Florica.“ Această programă variată a fost executată spre mulțămirea publicului carele abia încăpea în sală și carele în mare parte a constatat din concetățeni de altă limbă, căroro pentru sprijinul binevoitoriu, ce l-a dat unei producțiuni române, ne simțim datoriu a le exprima și pe această cale recunoștiința și deobligămintul nostru. Eară corului vocal din Nicolinț, inteligenței de acolo și tuturor sprijinitorilor binevoitori, cari au contribuit la înființarea și susținerea acestui cor — primul în aceste părți, le dorim mult succes și înaintare, asigurându-i despre recunoștiința noastră frățască, nu numai pentru că ni-a făcut o seară plăcută, dar și pentru acel moment pentru noi îmbucurătoriu, că prin abilitatea cu carea a executat programul anunțat, a dat cu un titlu mai mult și o dovadă nouă despre capabilitatea și talentul Românului.

Încheiu cu dorința ferbinte, ca corul vocal român al plugarilor din Nicolinț, să-și afle mulți imitatori în părțile noastre.

Nicolae Popovicu,
preot.

Varietăți.

Alegerile deputatilor sinodali in diecesa Aradului se vor indeplinii in urmatoarul mod :

Alegerea deputatilor preofesci pentru districtul *Consistoriului aradan* se tine *Marti* in 26. *Martie* (7. *Aprilie*); eara pentru *Consistoriul din Oradea-Mare Lunii* in 8/20. *Aprilie*.

Sinoadele parohiale pentru alegerea deputatilor mireni in intreaga eparhie se tin in *Dumineca de 24. Martie* (5. *Aprilie*) sau in *Dumineca de 31. Martie* (12. *Aprilie*).

Scrutiniul pentru teritoriul Consistoriului aradan se tine *Dumineca* in 7/19. *Aprilie*; eara pentru *Consistoriul Orăzii-Mari Lunii* in 8/20. *Aprilie*.

Institut de bacteriologie in Athena. Guvernul grecesc vrea să înființeze în Athena institut de bacteriologie. Spre acest scop — după cum scrie „Românul“ — d. *Tombasi* secretariul legățiunii eline din București, primind însărcinare dela ministerul de externe, a vizitat în 12. *Martie* a. c. institutul român de pe cheiul *Dâmboviții* din București, rugând pe d. Dr. *V. Babeș* a-i da regulamentul organic al institutului și a-i comunica mai multe amenunțe necesarii.

D. *Babeș* cu cea mai mare plăcere s'a pus la dispoziția însărcinatului guvernului elin.

D. Dr. *V. Babeș*, directorul institutului bacteriologic din București, continuă a face esperiințe asupra turbării. Decurând D-Sa a făcut nisce descoperiri foarte importante, care le va publica într'o revistă mare franceză de medicină.

„*Peneș Curcanul*“ și alte poesii de ale regretatului poet *Vasilie Alexandri* au fost traduse în limba sârbească.

Concert Coral in Iași. Lunii in 25. *Martie* 1891 se dă în „*Teatru-Sidoli*“ din Iași al 37-lea *Concert Coral de Corul Mitropolitan din Iași* cu binevoitoriul concurs al Domnișoarei *Alice Holban* și al Domnului *Cristea Georgescu*, sub conducerea Domnului *Gavril Musicescu*. Program: Partea I. 1. „*Verdi prati*“. Arie din opera *Alcina*. Musica de Haendel. 2. „*Adio*“. Romanță. Musica de Schubert. 3. Finalul al 3-lea din opera *Muta di Portici*. Musica de Auber. Partea II. 4. „*Ester*“, cântată pentru *Mezzo-sopran* (D-ra *A. Holban*), *baryton* (Dl *Gr. Georgescu*), *cor* (*Corul Mitropolitan*) și *orchestru* (compus din 30 de persoane și anume: mai mulți D-ni profesori precum și D-ni foști și actuali elevi ai Conservatoriului) sub conducerea Dluî *G. Musicescu*. Musica de Cerne Titus. Partea III. 5. „*Răsai lună*“. 6. „*Nevasta care iubește*“. 7. „*Haiducul*“ Cântece naționale, armonisate și aranjate pentru cor de *G. Musicescu*. 8. „*Somnoroase păserile*“, de *Eminescu*. Serenadă. Musica de *Flondor*. 9. „*Fost-ai Ielio*“. Cântec național. Armonisat de *G. Musicescu*. 10. „*Brău popii*“. Melodia și cuvintele de Dl *D. Ionescu*. Aranjat de *G. Musicescu*.

Bibliografie

Școala Română. Revistă pedagogică pentru interesele institutelor de învățământ la Români și pentru organele lor. Edată și redigeată de *Vasile Petri*. Prețul pe anul întreg 4 fl. Nr. 6. Sumariul: Istoria biblică în școala elementară. — Despre vegheare și somn. — Lec-

țiune de probă din învățământul real. — O preparațiune din calculul elementar. — Corespondință. — Varietăți. — Anecdote școlare. — Hymen. — Rectificare. — Nr. 7. Sumariul: Proiectul de lege pentru grădinile și asilele de copii în casa magnaților. — Cunoștințe din istoria educațiunii și instrucțiunii. — Școala și familia. — De pe terenul educațiunii practice. — Lecțiuni de probă din învățământul real. — Aforisme pedagogice. — Anecdote școlare. — Necrolog.

„**Lumină pentru toți,**“ Revistă pedagogică redactată de un comitet. Cuprinsul numerului 8., anul VI., 1—31. *Januarie* 1891. Sfaturi pentru îngrijirea sănătății școlărilor. De Dr. *Barbu Constantinescu*. Pag. 450 — Reforme în instrucțiunea publică: Proiectul de lege pentru organizarea administrației centrale a ministrului cultelor și instrucțiunii publice. Pag. 452. — Lege asupra instrucțiunii. Pag. 466. — Lecțiuni intuitive din religione pentru clasa I. secț. A. ținute la școala primară de aplicație de pe lângă școala de institutori. De *Nicolaescu*, institutor. Pag. 488. — Caracterizarea școlărilor: Copilul flegmatic. De *Borgovan*. Pag. 494. — Caracterizarea elevului *Göllner Mihail*. De *G. Cherciu*, elev în clasa IV. dela școala normală de institutori. Pag. 500. — Cronică școlară. De *Gârboviceanu*. Pag. 504. — Diverse utile și practice. Pag. 509. Prețul 6 fl.

CONCURS.

Pentru ocuparea postului de învățătoriu la școala confesională gr. or. română din *Ciorda*, protopresviteratul *Bisericii-Albe*, comitatul *Căras-Severin*, confirm ordinăcinnii consistoriale din 26. *Maiu* 1890. Nr. 634. Ș. se publică concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în „*Foaia diecesană*.“

Emolumente sânt:

1. Salariu în bani 340 fl.
2. Lemne 12 metri ai învățătorului 39 fl.
3. Pentru conferințe 10 fl.
4. Pentru scripturistă 4 fl.
5. Paie 20 metri pentru școală.
6. Doauă jugere pământ arătoriu, o grădină de 200 □ orgii și cortel liber.

Doritorii de a ocupa acest post sânt avisați a-și subșterne recursele lor bine instruate conform prescrișelor Statutului organic bisericesc și Regulamentului pentru învățători, Comitetului parochial din *Ciorda*, la adresa *Prea On. D. Filip Adam* în *Jam*, până la termenul sus indicat.

În fine recurenții sânt poftiți, ca în vre-o *Duminecă* sau sârbătoare, să se prezenteze în s. biserică.

Ciorda, în 18. *Martie* 1891.

[18] 1—3

Comitetul parochial.

În conștelegere cu protopresviterul tractual *Filip Adam*.

Licitațiune minuendă.

Pe basa decisului Ven. Consistoriu diecesan a *Caransebeșului* din 7/19. *Martie* a. c. Nrul 380 Șc., comuna bisericească, respective comitetul parochial gr. or. rom. din *Banloc*, escrie licitațiune minuendă pentru zidirea de nou a unei școale cu 2 sale de învățământ și 2 locuințe pentru învățători.

Licitațiunea se va ținea în comuna Banloc în 7/19 Aprilie a. c. la 10 oare a. m. în localul școlii gr. or. rom. de prunci.

Zidirea școlii este socotită, — fără materialul de lipsă, care-l dă comuna bisericească, — după specificațiunea de măsurii și de spese, la 1496 fl. 15 cr. v. a., care e și prețul de eschiamare.

Întreprinzătorii, care doresc a primi lucrul, sânt poștiți a se presenta la terminul amintit în fața locului, având a depune înainte de începerea licitațiunii un vadiu de 10% din prețul de eschiamare în bani gata sau în hârtii de stat, care vadiu se va păstra la epitropie până la colaudarea lucrului.

Planul și specificațiunea de măsurii și de spese împreună cu condițiunile de licitare și de zidire se pot vedea ori și când la presidiul comitetului parochial gr. or. român.

Banloc din ședința comitetului parochial gr. or. român ținută în 14/26 Martie 1891. [16] 2—3

Petru Cherla, m. p.
preot și preș. com. par.

Iuliu Dragomir, m. p.
notariul com. par.

Concurs.

Pe baza ordinăcinii Ven. Consistoriului diecesan ddo 2. Iunie 1890. Nr. 1250. ex 1890. B. se escrie concurs pentru ocuparea postului de capelan la parochia de clasa II. pe lângă neputinciosul paroh Nicolae Otonoga din Seleș, protopresviteratul Panciovei, cu termin de 30 de zile dela prima publicare în „Foaia diecesană“.

Dotățiunea:

A treia parte din toate venitele parochiale ale parochului veteran Nicolae Otonoga.

Cei-ce doresc a ocupa acest post, sânt avisați a-și trimite recursele conform prescrierilor Statutului organic bisericesc și Regulamentului pentru parochii — adresate comitetului parochial — Prea On. D. protopresviter Trifon Miclea în Uzdin (Ozora).

Recurenții sânt poștiți a se presenta în vre-o Duminică sau sârbătoare în s. biserică spre a-și arăta desteritatea în cele bisericesci.

Seleș, din ședința comitetului parochial ținută în 7. Martie 1891.

[15] 2—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: Trifon Miclea, protopresviter tractual.

Concurs.

Pentru ocuparea postului de învățătoriu la școala confesională română gr. or. din Basesci protopresviteratul Făgetului, se escrie concurs cu termin de 30 de zile începând dela prima publicare în „Foaia diecesană“.

Emolumentele împreunate cu acest post sânt:

1. În bani gata 300 fl., din care sânt a se procura și 24 metri de lemne pentru încălzirea școlii.
2. Spese de scripturistică 3 fl.
3. pentru curatorul școlii 8 fl.

4. Locuință liberă cu $\frac{3}{4}$ jugere de grădină și $\frac{1}{4}$ de juger estravilan.

Cei-ce doresc a ocupa acest post învățătoresc, au să-și subștearnă recursele ajustate cu documentele necesari, conform statutului organic și regulamentului pentru organizarea învățământului, adresate comitetului parochial din Basesci la oficiul protopresviterat gr. or. rom. al Făgetului până la terminul deschis.

Comitetul parochial doresce, ca recurenții să se presentsinte în vre-o duminică sau sârbătoare în sânta biserică.

Basesci, din ședința comitetului parochial, ținută la

3. Martie 1891.

[14] 3—3

Comitetul parochial

Iosif Icozan,
președinte.

În conțelegere cu mine: Sebastian Olariu, protopresviter tractual.

O singură încercare va convinge pe fie-cine, că

Zacherlin

**e într'adevăr cel mai escelent mijloc
contra tuturor insectelor,**

căci nimicesce cu desăvârșire, — mai sigur ca ori-care alt mijloc — cu o putere și înțeleală uimitoare „tot fellul“ de parasiți.

Cea mai bună aplicare se face prin spulberarea cu „economisătorul“ lui Zacherlin.

Să nu se confunde deloc Zacherlinul cu ordinariul pulbere de insecte, căci Zacherlinul e o specialitate de tot proprie, care nu există nici unde și nici când altfel decât în

Uieguțe sigilate cu numele J. Zacherl.

Prin urmare, cine cere Zacherlin și în locul acestuia primesce nescar pulbere în coșulețe de hârtie ori în scatule, prin aceasta de sigur totdeauna e înșelat.

Veritabil se află:

în Caransebeș: Eperjesi & Füzsfas, Ristics Alexandru, apotecă, Carol Schwab, H. Rosenfeld, Filip J. Müller, H. Perlfaster & Sohn.

în Bocșa-Mont.: Marcu Weisz, Edmund Petz.

în Logoj: Sigmund Bäumel, Németh & Klein, A. Schiesler's Söhne, Ludovic Vértes, Alexandru Karl, Körösy Ladislaus, A. Schnitzer.

în Nădrag: M. Mihajla.

în Reșița: Jacob Frankl. [17] 1—10